List 32. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 5. avgusta 1868.

Gospodarske stvari.

Indiga

za prve poskušnje na Jugoslavenskem.

Vsacemu je znana lepa modra (plava) barva, kteri je imé indiga (indigo) in kteri cena je po 6 do 8 gld. in še več za funt. Domovina tej rastlini, iz ktere se dela krasna ta barva, je posebno gorka zahodna Indija.

Unidan so „Novice“ omenile, da tajnik zagrebške trgovske in obrtnijske zbornice gosp. J. F. Dividè je po c. k. trgovskem ministerstvu dobil semena te rastline, in da ga nekoliko rad prepustí za skušnje drugim, ki bi želeli saditi jo. Oskrbnik vrta kmetijske družbe ljubljanske gosp. Schollmajer se je obrnil za tega del v Zagreb, in gosp. Devidè mu je prijazno poslal nekoliko semena za poskušnjo ter dodal poduk o sajenji in pridelovanji indige.

Indiga je rastlina vročih dežel. Gosp. Devidè, naročivši si njenega semena, ni mislil, da se bode ta tujka tudi na toplem Hrvaškem (ali Kranjskem) gotovo dobro obnašala; al mislil je, kjer raste trta, morda da tudi indiga obrodí — ako je solnce slovansko jej milo. Bog daj! Cena indige je tako visoka, da se plača narediti skušnjo.

S popisa Devidè-ovega našim gospodarjem, ki morebiti poskusijo to seme, povzamemo sledeče:

Tistih rastlin, ki dajejo indigo (indigofera) je 120 sort, ki rastejo po vseh vročih deželah. Indiga raste v podobi grmovjiča po 2 do 5 čevljev visocega; od daleč je podobna divji ali tičji grašici. Zelena peresa na steblu jej ne stojé sparoma, iz kotov pa, kjer iz stebla izrašča perje, poganja rdeče ali višnjevo cvetje grozdiču podobno. Sad se nahaja v stročji kakor pri grahu ali grahorki, zato se ta rastlina naravno šteje v vrsto sočivja (leguminosa). Polje z indigo obsejano, predno cvetè, je podobno njivi z nemško deteljo (lucerno) obsejani; sprva celó nič ne kaže, da je v tej rastlini kaj plave barve.

Indiga se sadí v lahko pešeno zemljo, ktera je že sama po sebi dovolj vlažna (mokrotna) ali taka, da se lahko z vodo moči. Močvirna pa ne sme biti.

V srednji Ameriki sadé indigo v vrste, naredé za 1 do 2 palca (cola) globoke luknje od 10 do 20 palcev saksebi; v vsako luknjo se vrže po več zrn semena, ki se pokrije z zemljo. Seme je nekako podobno murbovemu semenu, le debeleje je.

Ako je zemlja dovolj vlažna, kalí seme kmalu. Skrbeti je, da ne raste plevel vmes.

Žanje se večkrat.

Navadno se prvikrat žanje h koncu 3. meseca. Tačas začne cvesti, perjiče je temno-zeleno in če ga zavihaš, sveti se ti kakor srebro.

Čez poldrug mesec ali čez 2 meseca so iz korenin vdrugič izrastla taka stebla, da se morejo žeti — in žanjejo se še večkrat, ako se vidi, da je kaj sadú.

Požete cele rastline se denejo v visoko postavljen kamenen bedenj (bačvo, iz kamena narejeno), lesene kadí se manj rabijo. Potem se rastline polijejo z vodo, in kadar so dnevi vroči, začnó kmalu vreti, to je, čez 6 do 12 ur se začnó v vodi mehurji delati in smrad nastane velik in prav po gnjilobi. In zdaj stopa iz rastlin tista snov, ki bode pozneje barvo dala, zdaj pa še ne kaže nobene.

Na tem je vse ležeče, da se to vrenje v pravem času ustavi; za to je treba bistrega očesa in dovolj skušnje. Ako so rastline premalo pognjile, ostane še barve v njih; ako pa so predolgo gnjile, pokvari se mnogo barvine snoví.

Ker se med vrenjem zmes napihuje, pokladajo dile s kamnom obložene na-njo, da rastline zmiraj lepo ostanejo pod diljami.

Voda v kadéh je zdaj zeló rumena, mehurčki pa, ki se delajo, bliščijo kakor mavrica.

Indijancem je pravo znamenje, da je zmes dobro izvrela, to, da zajamejo nekoliko te vode na stran, in ko jo pomešajo, da pada indiga v lepih zrnih na dno.

18 ur je večidel dovolj, da se odtoči voda, odtoči se pa v manjšo, niže postavljeno posodo; tù se neprenehoma meša, da se s tem mešanjem primeša prav veliko zraka.

Rumena barva se zdaj spremení v zeleno; kmalu pa se naredé plavi kosmiči (Flocken), ki so drobna indigova zrna, ktera kakor temno-plavo blato padajo na dnu.

Barveni sok, ki so ga po takem dobili, razpoložé po rjuhah, da voda odkaplja, in se posušé v senci zračnega pohištva.

Ko je testó dovolj trdo postalo in se mu je še to izprešalo, kar ima vodenega v sebi, potem se zreže na štirovoglate koščeke, kteri se še toliko posušé, da so za tretji del manjši od pred.

V naših krajih bi utegnilo pravo to biti, da indigo sadimo prve dni maja, žanjemo pa konec avgusta (velicega srpana). Vendar bode še le skušnja kazala, kako in kaj.

Morski lug.

Da ima morski lug*) veliko zdravilno moč v človeških boleznih, prepričala so nas spričala veljavnih

*) Morski lug (Meerwasser-Mutterlauge) se nareja iz morja s tem, da se morska voda kuha tako dolgo, da vode izhlapí za polovico ali saj tretjino; potem ostanejo močnejši deli v njej, in imenuje se ostanek lug. V 1000 delih morskega luga je čez 163 delov klormagnium-a, čez 56 bromnatrium-a, čez 47 delov magnezije, čez 31 delov klorkali-a, čez 19 kuhinjske solí, nekoliko žvepleno-kislega apna, nekoliko ilovice itd.

zdravnikov v Trstu, na Dunaji itd.; tudi časnik „Zeitschrift für prakt. Heilk.“ tem skušnjam pritrjuje.

Gosp. Jožef Stölker v Trstu, ki ima posestvo pri sv. Lorencu poleg Pirana v Istri in pa cesarsko privilegijo, da tako imenovani morski lug nareja in prodaja, je vodstvu živinozdravnišnice ljubljanske lani izročil nekoliko bokalov tega morskega luga ter prosil, naj jo skusimo tudi pri živinskih boleznih.

To se je zgodilo dozdaj pri mnozih vnanjih boleznih, in skušnje so potrdile posebno zdravilno moč morskega luga pri garjah in lišajih konj, goved, ovác, prešičev in psov, pri grintu na repu in v grivah, pri zastarelih konjskih mahovnicah in enacih kožnih spuščajih. Pri garjah in grinti, na priliko, je morski lug res tako očividno dober, da smo veseli imeti tako zdravilo, ki je čedno za rabo (ne tako umazano kakor navadna mazila), gotovo pomaga, ako je pomoč še mogoča, in pa je tudi dober kup.

Pri véliki živini (konjih in govedih) rabi se morski lug sam, kakor je; umivajo se ž njim po enkrat na dan in to po potrebi več dni zaporedoma garjeva, grintova ali lišajeva mesta; pri mali živini (pséh) se vzame za umivanje polovico tega luga, polovico pa navadne vode.

Podpisano vodstvo priporoča tedaj z dobro vestjo morski lug živinozdravnikom in gospodarjem v imenovanih boleznih, in lahko je mogoče, da pomaga še v druzih boleznih, kakor so, na priliko, zastaréle otekline kostí na nogah (môrske kostí) itd.

Prodaja se morski lug, kteri se tudi star ne spridi, na bokale v Trstu pri g. Jož. Stölkerju (Via Madonina Nr. 26), v Ljubljani v živinozdravnišnici na Poljanah, v kopelji pri „Slonu“ in v štacuni g. Lasnika, v Celji v štacuni g. K. Krisperja, v Zagrebu v apoteki Mitlbachovi itd., bokal po 20 krajc.

Vodstvo živinozdravnišnice
v Ljubljani 1. avgusta 1868.

Národne stvari.

Trst in njegovo obmestje.

Pod tem naslovom je rajni dekan Peter Hicinger 1865. leta v „Novicah“ spisal zgodovinsko črtico od početka tržaškega mesta noter do poslednjih časov. Nepozabljivi nam zgodovinar takrat ni mislil, da bode tako kmalu njegov sestavek tolike zanimivosti, kakor je dandanes, ko se je po sili talijanski med mestom in okolico njegovo vnel razpor, kteremu še ne znamo pravega konca. Mnogokrat še se ponavljajo siloviti napadi talijanske drhali na mirne slovenske kmete, kadar po kakem poslu pridejo v Trst, in unidan so nekteri strastni meščani celó delo jim odpovedali in namesti njih Furlane poklicali na delo. Ako Trst še hoče ostati v starodavni zvezi z okolico, mora se ta razpor poravnati kakor koli, ali pa se mora razvezati stara véz in okolica ločiti od mesta.

V tacih okoliščinah, kakor so dandanes, radoveden je vsak poznati razmere med mestom in okolico, in zato mislimo, da vstrezamo onim našim bralcem, ki nimajo prejšnjih tečajev našega lista, da jim podamo odlomek iz Hicingerjeve zgodovinske črtice, in sicer oni del, kteri govorí o novejših časih tako-le:

Cesar Ferdinand I. je leta 1839. zopet dal novo ustavo za tržaško srenjo, namreč magistrat s svetovalstvom združen, kterega udje so bili: predsednik, štirje prisedniki in osemdeset svetovalcev. V tej ustavi je bilo prvikrat izrečeno, da v srenjsko svetovalstvo se smejo voliti veljavni možje, ki stanujejo bodi-si v mestu ali obmestji tržaškem. Vendar še le glas 1848. leta je naznanil enake pravice vsem državljanom; mestnjan v Trstu in selan ali kmetovalec v okolici sta si prišla na enako stopinjo v državnih in srenjskih rečéh. Cesarski patent 12. aprila 1850. leta je za „neposrednjo mesto tržaško“ in njegovo okolico odločil mestno svetovalstvo, ki je imelo oskrbovati srenjske in deželne reči.

Po imenovanem patentu, kterega glavni stavki so tudi obveljali v novi 26. februarja 1861. leta razglašeni ustavi tržaškega mesta, oskrbuje mesto in njegovo okolico ali obmestje poseben mesten zbor ali svèt, ki šteje štiri in petdeset odbornikov, in ima na vrhi predsednika ali starešina (podestà) z dvema namestnikoma. Vendar v mestnem zboru je okolica z malo odborniki zastopana; tržaško mesto voli samo iz svoje srede osem in štirideset odbornikov, po dvanajst iz vsacega izmed štirih volitnih razdelkov; okolica ali obmestje pa le šest odbornikov voli, po enem iz vsacega okraja, ki se vjemajo z okraji šestih stotnij (kompanij) domače obmestne straže. V prvi stražni okraj se štejejo Škedna, Čarbola gornja in spodnja, sv. Marija Magdalena gornja in spodnja; v drugi Rocol, Kjadin in Lonžera; v tretji Gvardjela, Kolonja in Škorkola; v četrti Barkola, Greta in Rojan; v peti Bazovica, Bane, Gropada, Trebič, Padrič in Občina; v šesti Prosek, Kontovelj in sv. Križ.

Koliko nepristojna razmera med mestom in obmestjem je v takem številu odbornikov, se kaže iz števila stanovalcev; mesto namreč šteje 65.000, obmestje pa 31.000 duš, tedaj skoraj polovico mimo mesta; odbornikov pa ima obmestje samo deveti del mimo mesta. To nepristojnost je hotela poravnati nova postava cesarska preteklega leta, ki je za mesto odločila samo štirideset, za obmestje pa štirinajst odbornikov. Res, da mestnjani imajo v primeri s svojim številom toliko veče premoženje, kakor pa stanovalci obmestja; pa v srenjskih in deželnih rečéh tudi glave nekaj veljajo, in ne samo zlati.

Tedaj pa, kako se hočejo izteči razmere med mestom in obmestjem? Mestni odborniki skrbijo za mesto obilno, ker njihovo število premaguje; obmestje pri mnozih rečéh zastaja, in vendar mora z mestom vred pri davkih prikladati, in vrh tega še domačo vojaščino opravljati. Mesto je za velik del poitalijančeno, in čisla skoraj le italijansko národnost; obmestje je slovensko, in slovenska národnost in njene potrebe so v nevarnosti, da se ne bi puščale bolj in bolj, in poslednjič popolnoma v nemar. Z radostnimi srci je tedaj obmestje prejelo novo postavo, ki mu dajè več odbornikov in zagovornikov; mesto pa, ali prav za prav neka stranka med njegovimi odborniki, je z nevoljo sprejela tisto odločbo, ter jej išče s tem v okom priti, da hoče mestne meje razširiti, več kot za polovico okolice, zlasti Gvardijelo, Škorkolo in Rojan v svoj obsežek sprejeti, in tako moč slovenskega naroda prekreniti in oslabiti. Tak sklep je bil v poslednjih sejah mestnega zbora z večino glasov sprejet; ali ga bo pa vlada potrdila, to se vpraša. Čudno je, da se je tržaško mesto kdaj tako tesno držalo, da še „novega mesta“ dolgo časa ni hotelo med svoje meje sprejeti; zdaj pa isto mesto se hoče skoraj vse okolice polakomniti, kar v eni priči noče več razločka delati med mestnjani in med kmetovalci. Čudno je pa tudi, da bi razglašeni cesarski postavi nasproti se obmestje smelo po sili k mestu prikleniti, čeravno volja njegovih stanovalcev ni v to nagnjena. Po druzih deželah se je malim soseskam na prosto puščalo, če so se hotele v veče srenje združiti ali ne; tudi pri vravnavi novih političnih okrajev se je slušalo na glasove posameznih

srenj, če so želele se v drugačen okraj vdružiti. Kaj tacega mora pač tudi v mestu in obmestji tržaškem veljati.

Zabavno berilo.

Harambaša. *)

Prosto po hrvaščini posnel Jos. Levičnik.

„Tako se pa že nismo pogodili, gospod varh (jerof)! Iz tega že ne bo nič. Prešli so časi, ko je mogel varh siliti svojo varhinjo, da si voli možá, ki ga jej je on odbral po svoji volji, in tako, da bi bilo še celó njemu na korist. Nikakor in po nobeni ceni se ne udam Vašim svetom. Kaj si vsega ne spomnite? Da bi jez vzela branjevca? Žolč bi si mogel razliti človeku, ako stvar ne bi bila celó tako smešna!“ — Tako je kljubasto govorila osemnajstletna zala gospodičina — kakor pravimo — prav noter pod nos nekemu postarnemu vampežu, ki je stal pred njo, ter bil nekako nevoljen zastran žaljivo-zasmehovalnih besed trmaste gospodičine. Godilo se je vse to v neki gospôski sobi, kteri je bilo po vsem videti, da stanovniki njeni „dobro stojé.“

„Pa prosim Vas, blaga Milica, slušajte v tej zadevi tudi nekoliko zdravo pamet“ — odgovorí sivoglavi gospod. „Kdo neki je mislil siliti Vas, da vzamete sinovca mojega Zalovršenina. Le priporočal sem Vam ga kakor človeka, s kterim bi môgli biti prav srečni. Bogomir Zalovršenin je mlad in ljubeznjiv gospodič, umen trgovec, pošten človek, ima lepo premoženje v novcih, v Banatu pa polne magazine pšenice, koruze in druzega žita. On ni branjevec, kakor ga vi zaničljivo imenujete: velik trgovec je, žitar, ki kupčuje po širocem svetu, posebno zdaj, kar se je preselil po smrti svojega očeta iz Bačke na Reko.“

„Prosim Vas lepo, ne govorite mi več o pšenici in koruzi; bojim se, da me bo že samo od tega najnega pogovora drevi glava bolela. Vaš gospod sinovec je in ostane — žitar, ki v vsakem žepu nosi „mušter“ raznotere pšenice in že od daleč diší po koruzi. Kurji pot mi stopi po koži, ako le pomislim, da bi morala le en dan bivati v taki hiši, kjer je podstrešje polno žita, po kterem imajo podgane in miši svoj dirndaj, in kjer se je vsak trenutek bati, da ne bi se strop nad menoj zgrudil in me koruza ne bi zadušila kakor pitano gosko.“ Milica popade zdaj podolgasto steklenico, na kteri se je v zlatih črkah bral napis „Eau de Cologne“, ter si pere in moči čelo in senci, da je ne bi bolela glava.

„A ste otročja, gospodičina“ — odgovorí nekako nevoljni varh — jaz nisem od Vas nič druzega zahteval in tudi zdaj nič več ne želim, nego da dovoljite, da Vam predstavim svojega mladega sinovca, da se z Vami seznani. On misli v kratkem za nekoliko dni k nam priti, in se vé da pri nas ta čas tudi stanuje.“

„Jez pa tega nočem, kratko malo nočem“ — zarevska Milica. „Jez nočem in ne morem njegove koruze gledati ali celó o njegovi pšenici razgovarjati se. Če pride on, pojdem jez, in sicer k svoji teti na deželo. Koruza! Moj Bog! kako priprosta kmečka beseda je to!“

„Jenjajte, prosim Vas, s svojo prenapetostjo“ — odvrne razžaljeni varh. „Vi ste, dozdeva se mi močno, popolnoma pozabili, da sta pokojni Vaš ded in tudi Vaš oče tržila s kožami, in primaruha! tudi magazin presnih kož ne dije po balzamu in rožnem olji, kakor bi tudi poetničnosti in romantičnosti zastonj iskal po tacih prostorih; in vendar sta Vam ona dva zapustila lepo premoženje od petdeset tisoč goldinarjev, ki sta si ga prislužila s svojo ne ravno prijetno vonjajočo trgovino.“

Te besede izgovorivši odide nevoljen varh iz sobe; Milica pa se zabavljivo namuza ter seže zopet po knjigi, ki jo je brala, ko je varh prišel v njeno sobo. Bila pa je ta knjiga román, kakoršnih imamo na kupe v nemškem in francozkem jeziku in kteri mešajo mladini glave pa kužijo srca. Knjige, ktere je Milica brala, razjasnujejo nam prav očitno njeno ponašanje.

Milici Šušmaničevi odmrli so njeni roditelji že v otročjih letih; bila je toraj odgojena po neki svoji teti. In ko se je tudi le-ta poslovila od svetá, vzel je bogato to siroto k sebi njen varh, vrli trgovec Grega Blažkov. Škoda, da se je to zgodilo za Milico veliko prepozno. Rajna teta je namreč Milico odgojevala popolnoma napak; želeča, izobraziti jo, naredila je iz nje sanjaríco v polnem pomenu te besede. Ne da bi jo bila vadila gospodinjskih del in opravil, zraven pa v maternem jeziku brati in pisati, marveč vdinjala jej je od mladih nohtov „hofmajsterico“, ktera je morala z Milico vedno le nemški govoriti, in da bi se v tem jeziku prav popolnoma opilila, vpisala jo je v najnevarnišem mladinskem času kot družbenico posódne knjigarne, ali, kakor je teta govorila, v „laiplioteko.“ Ne bomo sicer trdili, da je teta imela pri tem slabe namene; mislila je marveč, da je žalostno in tudi sramotno, ako mlada gospodičina v kaki odlični družbi ne vé pametne besede spregovoriti. Tako sramoto je tedaj želéla odvrniti od svoje sinovke; al zagazila je pri tem, žalibog! na stransko pot, ne vedé, da se tudi v knjigah nahaja strup, kterega ogibati se je zlasti ženskemu spolu treba, da se ž njim ne okuži. Tako je tudi Milica krenila na romantično pot ter sklenila, čvrsto hoditi po njej in iskati si sreče le v takošni ljubezni, kakoršna je bila v berilih navadno opisana sreča zaljubljenih src. Ker je vedela zraven tega, da je bogata, in je videla v ogledalu, da je posebno zalega lica, ni celó nič dvomila, da bo kedaj glasovita žlahna gospá. Takim prizorom prihodnje njene sreče, se vé, da nikakor ni pristajal žitar. Naravno pa je bilo tudi to, da si vkljub spominu na svojega blagega deda in očeta tudi ni želéla kožarja. Njen ljubček — tako si je njegovo sliko v svoji glavi že izduhtala — mora biti mladeneč, na pol „Adonis“ po postavi, sicer pa kaj posebnega bodi-si civilnega, še raje pa oficirskega stanu. Taka romantična duša, kakor je bila Milica, našla je pa tudi kmalu zvesto in zaupno prijateljico v — hišini svoji Márici. Njej je tudi odkrivala srce, in jej tudi naznanila namene varhove, ter se ni mogla dosti nasmejati ženinu žitarju. Márica, se vé, jej je v vsem pritrdila. (Dal. prih.)

*) Beseda harambaša ima dvojni pomen. Naznanja namreč načelnika graničarsko-narodskih konjikov; pa tudi tolovajskega glavárja. Poslednji pomen ima v tej povesti. Pis.

Slovansko slovstvo.

* *Domače in tuje živali v podobah.* Slovenski mladini v poduk in kratek čas popisal Fr. Erjavec, profesor na vikšej realki v Zagrebu. Na svitlo dala družba sv. Mohora v Celovcu.

Med knjigami, ki jih je letos izdala marljiva družba sv. Mohorja, nam je posebno dobro došla ta knjižica, ktera mladini naši v slovenskem jeziku popisuje domače pa tudi tuje živali in jih razjasnuje s podobami. Take knjige, ki jih imajo vsi drugi narodi, smo si tudi mi že davno želeli, in zdaj smo začeli dobivati jo. Prvi vezek, ki je ravnokar na svetlo prišel, obsega domače četveronožne živali z obilimi podobami; zaporedoma bodo sledile druge. Popisovanje živalstva je v rokah izvedenega naravoslovca in izvrstnega pisatelja slovenskega prof. Erjavca, tedaj v najboljih rokah, —

podobice pa, menda vzete iz kake druge knjige, so tudi prav čedne. Po vsem tem tedaj je knjiga vsa sposobna za poduk in kratek čas mladini, pa tudi starejši ljudjé bodo zajemali nauka iz nje in se zabavali ž njo. Srečna misel je bila tedaj profesorja Erjavca, da je začel spisavati to knjigo, in hvala Mohorjevemu društvu, da jo na svitlo daje.

Narodne pesmi iz St. Vrazove zbirke.

Priobčuje F. Kočevar.

V Psarjevem blizo sv. Ivana na Hrvaškem pojejo pastirji, kadar se k dežu pripravlja, to-le pesmico, hoteči s svojim petjem nebo opet razvedriti:

Grijaj, grijaj sončece!
Dam ti bele klopčece,
Pisano paličico,
Javorovo dekličico,
Da ti bode pasla
Pod Dučanveh vrateh.
Kaj Dučan diela?
Ostrožice kuje.
Bieži, bieži bieli ban!
Kam bi ti ga biežal?
Pod zeleno drevce,
Kupiženo *) vence.

Odlomki slovenskih narodnih pesem, ki so se pri plesanju „kola“ nekdaj popevale.

Julika moja
Kaj nam ko hoja,
Soli ga, ne ga,
Masla ga, ne ga,
Lonček je zatrt.
— — — — —
Katalena
Kočka zelena
Za tiste lüdi
Ki v krčmi
— — — —
Doma se perdere
Z burklami tere
Ženka beži
Ka župa kipí.
— — — — —
Baba praprot kopa,
Ded korenje strüže,
Sin po vražje puže strelja,
Čer pa žabe pase,
Žabe pase, pajbe meče
No je obinjava.

Dopisi.

Iz Pešta 25. julija. ⁂ — Evo, drage „Novice“ politični program tako imenovane „liberalne levíce“ magjarske! Četvera so jej glavna vodíla, ki se v izvirnem (magjarskem) jeziku tako-le glasé: „1) Mindenek elött óhajtjuk, hogy az 1848-iki törvények — független pénz, kereskedelmi ügygyel, önálló magyar hadsereggel, — diplomatiai kül-képviselettel, az alkotmányos önállás minden egyébb valódi biztositékaival — helyre állittassanak, az ország teljes állami függetlensége a jelen Dynastia alatt visszaszereztessék. 2) Ohajtjuk ennek folytán, hogy az országgyülés hatásköre mindazon ügyekre nézve, melyekröl jelenleg lemondott, vissza állittassék, e szerint a delegatiók, s közös ministerium intézménye megszüntessék, s hogy ezen óhajtásunk, czélunk létesüljön, oda igyekezünk hatni, hogy a legközelebb bekövetkezendö képviselö-választásoknál azok jussanak többségre, kik ezen elveknek tántorithatlan követöi. 3) Pártolunk minden eszmét, mely a haladási czélnak, a szabadelvüségnek kifolyása. 4) Ohajtjuk a még meglevö kiváltságoknak megszüntetését, teljes vallásszabadságot és a nemzetiségi kérdéseknek szabadelvü iránybani megoldását, és a szabadelvüségnek tökéletesen megfelelö belkormányzatot.“ Prestavljena ta vodíla v slovenski jezik se glasijo tako-le: 1) „Mi želimo, da se postave od 1848. leta zopet ustanovijo s popolnoma neodvisnimi oddelki za vojaštvo, finance in kupčijstvo, s samostojno ogersko armado, z vnanjim diplomatičnim zastopom, in da v vsem pravo poroštvo dobimo za ustavno in državno samostojnost domovine naše pod gospodstvom sedanje dinastije (vladine rodovine). 2) Mi želimo, da se oblast ogerskega državnega zbora v vseh zadevah, kterim se je zdaj odpovedal, zopet ustanoví, in da po takem prestanejo delegacije in pa skupno ministerstvo. Da ta naš cilj in konec dosežemo, delali bomo na to, da v prihodnjih volitvah deželnih poslancev se volijo samo taki možje, kteri se nepremekljivo držijo teh načel. 3) Mi smo za vpeljavo vseh svobodnih pravil duševnega in gospodarskega napredka, in zato želimo 4), da se odpravijo vse zdaj še veljavne privilegije in predpravice, da so vse vere popolnoma svobodne, da se narodna vprašanja rešijo v duhu svobodnem in da se ustanoví dobro državno in pravosodno upravstvo, primerno demokratičnim (ljudoljubnim) zahtevam sedanjega časa.“

Tako se glasí program levičnikov, ki so dozdaj še v manjščini ogerskega deželnega zbora. Al oni so odkritosrčni in razodevajo brez ovinkov, kar jim je pri srcu. Isto sicer namerava stranka Deakova, ki je zdaj večina zborova, pa ne kaže tega še očitno mislé si po prislovici srbski: „vreme zna svačemu léka.“ Ali pa je levici magjarski z narodno ravnopravnostjo resnica, težko je verjeti, ker zgodovina ne vé še nič o tem, da bi kdaj bil Magjar kaki drugi narodnosti pravičen.

Iz Zagreba 1. avg. = Kakor pri vas na Slovenskem imate društvo sv. Mohora, ktero med ljudstvo daje podučnih in pošteno zabavnih knjig, tako društvo namerava se ustanoviti tudi kod nas v trojedni kraljevini pod imenom „društvo sv. Jeronima.“ Da to društvo ne ostane le prazna utopija, za to je zopet skrbel hrvaški naš mecên, preslavni biškup Strossmajer; velikodušno je v pismu, ki ga je priobčil „Kat. List“, zagotovil društvu sv. Jeronima 2000 gold., 2000 v obligacijah zemljiščine odveze, in dokler ne položí vsega zneska, volja ga je vsako leto plačevati od njih odpadajoče obresti; zato je odboru brž poslal 100 gold. za letošnje leto. V tem pismu blagi gospod srčno svojo radost izreka o tem, da se ustanoví društvo, kteremu bo naloga, „da narodu u ruke pruže knjige valjane, knjige za njegovu kako materijalnu, tako i duševnu korist, osobito u ovo vrieme, kad sa svih stranah mnogi o tom rade, da se po našemu narodu šire knjige tudjinke, knjige čestoputa otrovne, i njegovu bitju neprijazne.“

Iz Gradca. (*Akademija za kupčijstvo in obrtništvo.*) Šolski letopis, ki ga je konec letošnjega šolskega leta izdala tukajšnja akademija za kupčijstvo in za obrtnijo, spričuje očitno, da ima ta šola veljavo pri kupcih in obrtnikih, ker od vseh krajev jej pošiljajo svoje sinove v poduk. Ima namreč učencev iz vseh dežel našega cesarstva, pa tudi iz tujih. Namen tej kupčijski in obrtniški akademii je omikovati z ukom in delom mladenče, ki mislijo lotiti se v svojem življenji kupčije ali pa obrtnije. Mladeneč, ki pride iz spodnje realke ali pa iz spodnje gimnazije, učí se tukaj v 3 letih v vseh tistih potrebnih znanosti, ki jih mora znati, da vé dobro gospodariti bodi-si kupec ali pa obrtnik. Vstrezati starišem in potrebam mladenčev v djanskem življenji ima akademija tako napravo, da si morejo izbrati poduk, kakoršnega kdo potrebuje, bodi-si uk za kupčijo posebno ali pa tudi za obrtnijo samo. Vsak učenec, stopivši v akademijo, plača 150 gold. šolskega denarja. — Po dovršeni šoli dobijo mladenči, kakor to z imenom pozvedamo iz šolskega sporočila, lahko službe v kupčijah ali obrtnijah. Priporočamo tedaj to akademijo za kupčijstvo in obrtništvo vsakemu, kdor želi

*) V rokopisu stoji od besede do besede ta-le opazka: „Pěsnik mi je kazao, da kupiženo znači adject. od kopinje (arbutus). Nu po svoj prilici to ne valja, nego valjda se od drugih drugači pěva. Zar-li glasi čitav verzuš: kopiženo vence? Nebi-li nam tko poslao tu piesmu iz druge strane, gdě se drugači i možebiti pravilnije pěva. A kod Kupe deca, kada kiša udari ovako pěvaju:

Sijaj, sijaj sunčece!
Dam ti biele jajčece;
Stani stani godina,
Mati ti je vtonola.

svojega kruha iskati pri kupčijstvu ali pa obrtništvu, pa tudi vsem, ki bi utegnili iskati takih praktičnih ukov na zgornjih realkah in pa tehniških šolah, pa jih najti ne morejo. Želeti pa je vendar pri tej akademiji to, da bi se mladenčem slovenske narodnosti tudi prilika dala učiti se kupčijske rečí spisovati tudi slovenski, kakor se učijo nemščine, laščine, francoščine in angleščine, da — ako pridejo v štacune na slovenski zemlji, ne bojo slovenskih kramarjev, ki jim dajo lepe krajcarje skupiti, mučili z nemškimi „rechnungami“ in nemškimi „briefi“.

Drvanja na Štaj. 30. julija. — Ljube „Novice“, že mnogo let sem vaš hvaležen čitatelj; vas ne zabim nikoli, čeravno redko ktere vrstice dobite od moje straní, a znano je vam tudi, da se v politiko ne spuščam; samo kmetijsko napredovanje mi veselje dela; vendar danes ne morem si kaj, da ne bi nejevolje izrazil zarad tega, da so si slovenski domorodci, sploh Slovenci, in še celó naši slovenski časopisi navskriž. Žalibog! kamo kamo pridemo, ako je eden federalist, drug dvalist, tretji celó nemškutar ali še kak drugačen nemarnež, in kako to, da se ne premisli strašna škoda za naš narod? Nemški listi, naj si so še tako nasprotni, vendar vsi delajo za „Grossdeutschland“; kaj pa mi za Slovenijo? Zato vam prost deželan odkritosrčno nasproti kliče: Preljubi slovanski bratje! bodite edini; le složnost nas bode rešila. Vsak naj dela po svoji moči za blagor ljube domovine, in proklet naj je, kdor dom zatira! Tirjajmo vsi svoje pravice pod starodavnim geslom „vse za vero, dom in cesarja“! — Tukaj na nemški meji še posebno ljubimo mladež šolsko in se o šolskih praznikih njenega dohoda prav srčno veselimo. Naj tedaj prav iz srčnega sočutja do nje povem bridko stvar. Ne dalječ od todi je sinko slovenske krví, jak in bister mladeneč; na veselje svojih skrbnih starišev se je več let pridno učil; le ena napaka ga je že v srednjih šolah od drugih tovaršev prav očitno ločila, namreč ta, da je tajil svoj slovenski rod; vkljub temu se je vendar bilo v viših šolah nadjati, da bo iz njega saj učen Nemec postal. Al kaj se zgodí? Namesti dohtarja — čujte! je zdaj že neki markij, — — ne, ne, markêr! Zares ne zastonj so stariši ubožali, in včeraj, ko so pri sv. Ani pokopali dva nesrečneža, ki ju je strela ubila, sem si mislil, zakaj si Bog takih nehvaležnežev ne izbira? — Zadosti o tem. Zdaj še malo besedic o letini. Po velikem snegu nam je mokra spomlad malo upanja davala, da bode leto rodovitno; vendar zdaj smo zadovoljni; rž je sicer lahka, al druga žita so precej lepa, tudi jarina; krompir pa gnjije in sadja ne bode veliko, samo slive (češplje) so prav rodovite, in po vinogradih je veselo mnogo lepega grozdja gledati. Ako sladko dozorí, ne bomo ga sami pili, kakor lanski vrelec. Tudi sviloreja veselo napreduje; sviloreji posebno ugoden mora naš kraj biti, ker že več let zaporedoma zdrave svilode redimo in lepe galete pridelujemo. Da bi nam le murb ne manjkalo, in želel bi Slovencem zdravega semena za izrejo težkih galet. Pripravljenega je blizo 200 unč; naj se oglasi, kdor ga želí. Posebno slavni kmetijski družbi bi ga priporočal raje, kakor da gre v tujo laško deželo; vendar me tudi to veselí, da tudi od vseh laških straní se mi naznanja, da je lani jim poslano seme zdravo bilo, kar mi potrjujejo pisma iz Vidma, Kormina, Gorice, Tomina, Črnič itd.*)

Jakopič.

Velika Nedelja 24. julija. ☺ — Lepa národna veselica pri gosp. Stvegerju v Ormužu nas je zopet do živega prepričala, da se naš narod čedalje bolj izbuja iz predolgega spanja in da spoznavati začenja, da se le na narodni podlagi izobraževati more. Veselica je bila izvrstna. Vrlemu pevskemu društvu iz Ljutomera gré čast in hvala, da je zdaj v Ormužu kakor pri Veliki Nedelji in v Sredíšču s svojimi milimi narodnimi pesmami ljudstvo razveseljevalo. Želeti je, da bi se ustanovilo veliko enacih pevskih društev. Lepa pesem je božji dar; ona je ceniti nad srebrom in zlatom; — lepa pesem budi, opominja in svari srce in čut; petje je prirojeno posebno slovenskemu narodu. Mati, zibaje dete, prepeva mile pesmice, otrok pri igrači, pastir in pastarica na paši, kmet na polji, rokodelec pri svojem poslu, si delajo veselje z blagimi pesmami. In to je pravo in lepo. Nadjali smo se k ormužki veselici našega deželnega poslanca gosp. dr. M. Prelog-a; namesti njega pa nam je došel prijazen listek, al žalibog, še le v pondeljek (20. t. m.); tedaj „post festum“. Ker ga je namenil v Ormužu zbranemu narodu, ki pa ga v skupščini ni mogel slišati, naj ga slavne „Novice“ blagovolijo natisniti. Glasil se je od besede do besede tako-le: „Slavno društvo! Prečastiti rojaki! Čeravno, po neodstranljivih poslih zadržan, se ne morem osebno udeležiti Vaše lepe narodne veselice, vendar sem pri Vas v duhu. V duhu Vas vidim zbranih veliko množino, čujem pevati lepe slovanske pesme, čujem poučivne govore marsikterega navdušenega rodoljuba, in ko vse to v duhu vidim in čujem, prihaja mi prav težko pri srcu, da ne morem biti pri Vas, da bi Vam namreč ustmeno povedal, kako zelo Vas ljubim, namreč kakor prave svoje brate, da bi Vam povedal, kako je vsa moja vesdajna delavnost namenjena samo Vaši koristi in sploh koristi slavnega našega naroda; da bi Vam povedal, kako zelo me veselí, da ste se tudi Vi, dragi bratje ormužke okolice, zbudili in začeli delati na polju narodnosti, da bi Vam povedal, kako sila je potrebno skupno delovanje nas vseh, kako sila nam je potrebno, da popolnoma občutimo svojo narodnost, da spoznamo, da hočemo biti verni delavni sini naše matere „Slave“ in da je ne zapustimo, če bi se nam tudi grozil celi svet in vse peklenske močí, da bi Vam rekel: „Bratje ne udajmo se!“ ampak marljivo in zaupno se zbirajmo okoli naše matere „Slave“, saj morajo dojti spet boljši in lepši časi za nas! To in še marsikaj ednakega bi Vam povedal. Povedal pa bi Vam tudi, kako sila je potrebno, da napredujemo v vsem potrebnim, da ne zaostanemo za našimi sosedi. Kako potrebna nam je politična omika, in kako zelo potrebna omika v gospodarstvu. Predragi bratje, ne zamerite mi, če moram reči, da smo v gospodarstvu proti drugim narodom zelo zaostali, posebno za Belgijanci, Angleži, Francozi in Nemci. Če bi mi naša zemljišča tako dobro obdelavali, kakor imenovani narodi, gotovo bi si desetkrat več pridelali, kakor si pridelamo zdaj. Najbolj smo zaostali v drevoreji, živinoreji in vrtnarstvu sploh, pa tudi vinoreja še pri nas zelo peša. Če bi se vse to povzdignilo na ono stopinjo kulture, na kteri je v imenovanih deželah, kako neizmerno mnogo lepega blaga bi si pridelali! Da pa se gospodarstvo sploh pri nas povzdigne, pred vsem drugim nam je potrebno dobrih kmetijskih šol in na dalje dobrih kmetijskih knjig in časnikov, z besedo: potrebno nam je učenja, in sicer prav marljivega učenja. Če hočemo tedaj napredovati in si svoje stanje zboljšati, moramo prav marljivo brati gospodarske knjige in časnike in ko najhitreje in nepopustljivo zahtevati, da se nam napravijo dobre slovenske kmetijske šole. — Res je, da kmetje ne vedó potov, po kterih bi to dosegli; dolžnost je tedaj onih, ktere so si izbrali za svoje zastopnike v deželnem zboru, da jim te zelo potrebne stvari

*) Prejeli smo denar in ga dali na obe mesti, pa tudi seme družbi kmetijski, ki se Vam v imenu svilorejcev, kterim se bode darovalo, srčno zahvaluje. Vred.

priskrbijo. — Pa tudi oni ne bodo brez Vas vsega tega lahko dosegli, ker jih je premalo, da bi jim bila zmaga gotova; potrebno je tedaj silno, da je ljudstvo s prošnjami do deželnega zbora podpira in tudi samo zahteva. Skupno delovanje nam je potrebno, če hočemo kaj dobiti. Držimo se zato pregovora: „Vsak za vse, vsi pa za vsakega“. — Vse pa za vero, domovino in cesarja! To naj bo naše gêslo. Živili vsi slovenski rodoljubi, živila naša domovina!“

Iz Vélikovca na Koroškem 28. julija. ⅄ — Pri nas se bo vendar le napravila telegrafična štacija, akoravno vsa ta reč polževo pot gré. Pa saj naše gêslo je vselej bilo: „Le počasno naprej.“ Pa tudi še druge rečí se tù na noge spravljajo, namreč telovadsko društvo in pa pomočno društvo pri ognju. Poslednja naprava bila bi posebne hvale vredna; želeti je le, da vse ne zaspí, kakor se rado godí pri enacih prilikah. Občina se je v ta namen naprosila, naj si Metzovo gasilnico kupi, kakor jo imajo v Celovcu in Beljaku; al v zadnji seji županije naše je bilo sklenjeno, da se stare dve gasilnici tako prenaredite, da boste ugodni svojemu namenu, ker Metzova je predraga. — Unidan je v naši okolici strela v neko kmetiško hišo vdarila; v kratkem je vse pogorelo. — Z letino smo še dosti zadovoljni, akoravno ni taka, kakor smo je pričakovali. Turšica kaže prav lepo, sadja, posebno hrušek, bo pa le malo.

Iz Ljubljane. Po sklepu Njih Veličanstva od 28. julija je deželni poslanec gosp. Peter Kozler za namestnika deželnega poglavarja kranjskega imenovan. — Ker je v ustavnih deželah čisto naravno, da se glavarji deželnih zborov imenujejo iz one stranke, ki je večina zborova, zato je celó smešno, kar blodijo čenče nemškutarske po mestu, da so bili nositelji glasovite „adrese“ tako „milostljivi“, da so ministru na Dunaji oni priporočali imenovanega namestnika in da to je zdalo!

— (*V poslednji seji odbora kmetijske družbe*) pod predsedstvom mestnega župana dr. Coste je med drugim poročal dr. Jan. Bleiweis o odpisu c. k. ministerstva za kmetijstvo, po kterem družbina prošnja za prodajo živinske solí ni bila uslišana; — o vprašanji c. k. deželne vlade: ali je kmetijska družba za to, da se v Ribnici ustanoví štacija za cesarske žebce, je poročal, naj odbor nasvetuje to napravo; odbor je enoglasno pritrdil. — Odbornik Schollmajer je kazal seme indige, ki ga je prejel od tajnika zagrebške trgovske zbornice g. Devidè-a; odbor sklene, naj se zahvala izreče gospodu darovalcu in o pridelovanji indige poroča v prihodnjem občnem zboru družbe kmetijske. Ker se po časnikih bere, da ima kranjska dežela za povzdigo sviloreje od c. kr. ministerstva prejeti le 300 gold., zato je po predlogu Schollmajerjevem odbor sklenil, ministerstvo prositi, naj kranjski deželi, kjer so celó kmetiči začeli se tako marljivo vkvarjati z rejo murb in svilnih črvičev, se dovoli veča podpora. — V tej seji je bil gosp. Anton Muha mlajši, posestnik v Lokvi, za družbenika izvoljen.

— C. k. deželna vlada je z odpisom 28. dne t. m. štev. 4746, ukazala mestnemu magistratu, naj naznani predstojništvu društva „Sokola“ vsled njegove vloge naslednje priopombe: „Po načelih ravnopravnosti jezikov so c. kr. gospóske te dežele vedno pripravljene na vse vloge, po strankah v slovenskem jeziku podane, izdajati odloke, ki se njih dotičejo, v istem jeziku, pa tudi zadostovati željam po kaki drugi poti izraženim, da bi se uradni odpravek izdal v deželnem jeziku, čeravno bi meje prave potrebe presegale. Zatoraj tudi v nazočem primerljeji ni nobenega zadržka, da bi se tukajšnemu odpisu od 26. dne u. m., štev. 3578, in njegovim prilogam ne pridala slovenska prestava.“ Nam so te priopombe (?) celó nejasne.

— Pravila národnega političinega društva v Ljubljani je dovolila c. k. deželna vlada.

— Prostovoljnih doneskov za ustanovitev mestne godbe se je že toliko nabralo, da je zagotovljena ta mestna naprava, po kteri se že več let glasijo želje in je zdaj bil ugoden čas za-njo, ker je bivšega kapelnika c. kr. muzične kapele topničarske volja prevzeti voditeljstvo mestne godbe in so se tudi glasbeni instrumenti cenó kupiti dali.

— „Triglav“ piše, da konečna obravnava tiskarne pravde, v kteri društvo „Sokola“ toži dunajsko „Presso“, je odločena na 14. dan t. m. pri c. kr. deželni sodniji dunajski.

— Sl. vredništvo „Zgodnje Danice“ je od sv. Očeta 11. julija prejelo lepo zahvalno in pohvalno pismo za nabiranje darov in sploh iskreno delovanje za katoliško vero.

— Nauk za babice kranjske v slovenskem jeziku se za prihodnje šolsko leto začne 1. oktobra l. l. Ženske, ki želijo štipendije z 52 gold. 50 kr. in povračilo popotnih stroškov, naj do 25. dne tega meseca pismeno prošnjo vložijo svoji c. k. okrajni gosposki.

— (*Slovenskim dijakom visocih šol.*) Bratje! V imenu svete ljubavi, ki jo gojimo do tužne naše matere, v imenu sreče, ki jo vsi želimo našemu narodu in v imenu dolžnosti, ki jih imamo do domovine, vabimo in pozivamo Vas, bratje, da račite iz vseh krajev mile Slovenije vsi priti 12. avgusta v Ljubljano k občnemu dijaškemu shodu. Vabijo se zlasti tudi gimnazijski abiturienti. Program naš je brati v dotičnih dopisih po vseh slovenskih in Slovencem prijaznih nemških časnikih. Zbor bode 14. avgusta ob 10. uri dopoldne v ljubljanski čitalnici. Zberemo pa se isti dan od 7. do 8. ure pri Žibertu (Vodniku) v gornji Šiški. Božja pomoč!

Osnovalni odbor.

— (*Poziv.*) Kdor izmed slovenskih dijakov se želi udeležiti dijaškega shoda v Ljubljani, naj blagovoli naznaniti najdalje do 13. avgusta svoje ime pod naslovom „F. O. poste restante v Ljubljani.“

Osnovalni odbor.

— (*Prošnja do slovenskih pisateljev.*) Ker nameravam sestaviti pregled vseh slovenskih gledišckih iger — izvirnih ali prestavljenih na slovenski jezik — prosim vse pisatelje, kteri imajo kako igro v rokopisu, da mi blagovolé naznaniti popolni naslov igre do 15. avgusta tega leta, da se more vvrstiti v ta pregled.

V Ljubljani 4. avgusta 1868.

Josip Nolli, odbornik dram. društva.

— Dunajski in graški časniki pišejo, da turnarji na Štajarskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem nameravajo med seboj v zvezo „Gauverband“ stopiti in da so v tem smislu osnovali društvena pravila ter jih predložili ministerstvu notranjih oprav. Ministerstvo je na to c. kr. deželnemu glavarstvu v Gradcu odpisalo, da samo po sebi nima nič zoper tak „Gauverband“ nemških turnarjev, le to se mu čudno zdí, da ta zveza, morebiti brez namena, po predloženem načrtu §§. 1. in 4. obsega samo Nemce, tedaj se društvu daje národen in po takem političen pečát; to pa po §. 35. društvenih postav ni pripuščeno. Pravila so jim tedaj prišla nazaj, da se prenaredijo po teh opazkah. — Prenarejena pravila bodo po takem sicer v besedi drugačna, jedro jim ostane isto. Zdaj pa saj vemo, kar se je tolikrat tajilo, da je tukajšnji „turnverein“ nemški in ne simpliciter ljubljanski.

— (*Čudna učenost.*) „Danica“ piše: „Po mestu malik letí, češ, da je pri zrelotni preskušnji profesor povestničar (g. Heinrich) vprašal učenca: Warum hat

die Vorsehung die Türken nach Europa geführt? Učenec premišljuje, in profesor mu pomaga: No, wäre sonst der Protestantismus zu seiner gesetzlichen Anerkennung gekommen? O. Nein. — Professor: Also sehen Sie; darum! — Ist aber die Geschichte über Peter von Amiens wahr? O. Nein. — Prof.: Es ist nur eine Fabel itd. — To se je neki vpričo duhovnega šolskega svetovalca (gosp. dr. Jarca) govorilo. Da sta obá učena gospoda v tem ene misli, bilo bi pregrešno misliti.“ Je li to maslo hvalisane nemške kulture za našo gimnazijo?

— (*Dopisniku D. „iz dolenje Kranjske“ v „Slov. Narodu“*) je drago bilo mahniti tudi po „Novicah“ in brati jim levite o tem in unem. Povod temu, da si je iskreni rodoljub jetra svoja olajšal žolca, dala mu je „zastavica“ v našem 26. in 27. listu. Ko bi gosp. dopisnik vedel, kaj je odvrnila in kaj doségla ona naša „zastavica“, gotovo bi „Novicam“ ne bil tako „prebritke sulice“ v prsi sunil, da niso več „toliko slavne“, kakor jo jim je v svoji „rešitvi zastavice“! Ker pa ne gré, da bi „Novice“ rešitev „zastavice“ v 27. listu pred svetom razkladale, prosimo gosp. dopisnika „iz dolenje Kranjske“, naj se potrudi do nas, da mu povemo, kar v svojem kotiču ne vé, in nadjamo se, da bode skesan na svoje prsi trkal: „mea culpa, mea maxima culpa.“ V obče nas nikakor ni volja spuščati se v pričkanje z domačimi časniki in domačega umazanega perila prati pred svetom, da saj po svoji krivdi ne prikladamo tistim, kterim je prav srčno mazilo, da morejo reči: „evo, kako se koljejo med seboj!“ „Novice“ so od nekdaj imele viši namen kakor s škandalom iskati si bralcev in naročnikov, in tega vodila se bojo dosledno držale, dokler bodo. „Novice“ — hvala temu vodílu! — so ravno po njem dosegle toliko veljavo, da dve, tri vrstice več vspeha imajo na desno in levo, kakor cele straní druzih „debelih“ spiskov. Ako tudi o tem hočete dokazov, pridite do nas, gospodine, in povedali vam bomo marsikaj. — Kar pa se tiče zgodovinskega Vašega razkladanja o „notranji Avstriji“, o „kraljestvu ilirskem“ itd., prosimo Vas, da se potrudite „Novičine“ liste poslednjih let prebirati in gotovo ne bote iz mrtvila klicali niti „Innerösterreich-a“, v kterem Slovenec gotovo pogine, niti „kraljestva ilirskega“, ki bi bil le nesrečen dvalizem za Slovence. Nam Slovencem, žalibog! „zgodovinsko pravo“ ni nikakoršne pogače peklo kakor našim bratom Čehom, zato kaže malo zrele politike, kdor se vstopa na isto podlago, na kteri po pravu zgodovinskem stojé Čehi. „Novice“ še danes nimajo nič preklicevati, kar so trdile svoje dni in še danes jim je dvalizem to, kar jim je nekdaj bil — nesreča Avstriji, in o tem so gotovo vsi naši rodoljubni zastopniki v deželnih zborih in v državnem zboru iste misli. Sicer pa tudi „Novice“, kakor nobeden, ki očitno dela pred svetom, niso tako tesnega srca, da bi se ne podvrgle kritikovanju, al to more in mora zahtevati vsak, kdor se poštenega čuti, da mu vsak zakotnež ne podtika sebičnih namenov, podkupljenja in kakor koli se tiste nesramne psovke imenujejo, ktere je „iznajdel“ nekdanji vrednik „Zuk.“, pa je v očitni pravdi na laži ostal. „Est modus in rebus, sunt certi denique fines“ — to je meja, na kteri se ubije hudobno natolcevanje. In temu mora konec biti! Kdor ima dokaze zoper tega ali unega za Leskovko „ta je prva“ — naj stopi ž njimi na dan, da poznamo podkupljence; kdor pa dokazov nima, naj brzdá svoje rodoljubje, ki mu raznaša srce, ker ne gre vse kakor bi on in mi radi, da se ne pregreší o takih psovkah! Poštenje je svetinja, ktere se ne sme dotakniti tolovajska roka, in pravilo: „calumniare audacter semper aliquid manet“ — je vražje početje.

V ta odgovor prisilil nas je „Slov. Nar.“ dopisnik. Ako se ne loti naše častí, ne bomo mu več odgovarjali, naj piše kar koli hoče; mirne vestí prepuščamo razsodbo treznim bralcem, kterih je mnogo več na svetu kakor strastnih; tudi „Novic“ ni nikoli volja bila in tudi danes ni prepirati se, da se ne bode po pravici reklo: „Novi časniki — novi prepiri!“

— Ravnokar je prejela čitalnica naša od rodoljubnega gospoda trgovca A. C. Fabiani-a in gospé njegove prekrasni sliki Slovenca in Slovenke okolice tržaške v znamenje, „da tudi na bregovih jadranskega morja živo bijejo srca za blagor, srečo in slavo slovenskega naroda.“ Mi pa kličemo rodoljubnim dariteljem: slava!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Vsled postave od 1. julija l. l. se namesti papirnatih desetic in srebernih desetic od 1848. in 1849. leta izdaja že nov denar (drobiž) po 20 in 10 krajc. Kovan je iz srebra in kupra; v dvajseticah je vsacega pol, v deseticah pa je srebra nekoliko manj. Na sprednji strani je za neogerske dežele napis cesarjev v latinskem jeziku, na zadnji ste v cesarskem orlu številki 20 ali 10 z letno številko 1868; za ogerske dežele je napis v magjarskem jeziku. Ogri si kujejo tudi kuprene solde po 4 krajc. in po 1 krajc.

— V komisiji, ki jo je ministerstvo kmetijstva sklicalo na Dunaji, je bilo rečeno, da prvi pogoj za razširjenje dobrih vednosti v sviloreji je podučevanje šolske mladine v ljudskih šolah in posebno v realkah; zato je treba, da se učitelji v preparandijah teoretično in praktično podučujejo v sviloreji. Izdelala je ta komisija tudi program za svilorejnico v Gorici, kjer se bojo skušnje in preiskave delale o zadevah sviloreje. Za podporo sviloreje je bilo odločeno dolenji Avstriji 800, gornji Avstriji 500, Salcburškemu 150, Češki 2800, Galiciji 800, Bukovini 250, Moraviji 500, Šleziji 1200, Štajarski 800, Kranjski 300, Koroški 300, Dalmaciji 2000, Trstu 400, Istriji 800, Goriški 1700 in Tirolski 1700 gold.

— Novi c. k. deželni poglavarji so imenovani. V Trst na mesto barona Bacha pride c. kr. podmaršal Möring za začasnega voditelja deželne vlade, — v Dalmacijo na mesto c. kr. podmaršala barona Filipovića generalmajor vitez Wagner, — na Koroško gré za c. kr. deželnega glavarja baron Kübek, bivši predsednik goriške c. kr. okrajne gosposke, grof Hohenwart pa gré iz Celovca za c. kr. deželnega glavarja v gornjo Avstrijo; — grof Chorinskega, bivšega c. k. deželnega glavarja na Dunaji, namestuje ondašnji podpredsednik vitez Weber Ebenhof. Tudi Bukovina in Šlezija ste dobili nova deželna glavarja na Dunaji med strelci govornikov za „veliko Nemčijo.“ Tako neslano so govorili večidel, da te govorice presedajo celó treznim dunajskim časnikom, in „Fremdenblatt“ jim kar naravnost pravi, naj se grejo solit s svojo velikonemško propagando, kajti Avstrija jim ne bo več pečeni kostanj iz ognja lovila. Nemški rogovileži avstrijski pa so pri bokalih vina celó pozabili na to, da jih poslušajo nenemški Avstrijanci, ki se po pravici pritožiti morejo, da se mnogonarodna Avstrija dela za Nemčijo! Tudi minister dr. Giskra se je opekel s svojim govorom, v kterem je povzdigoval nemško kulturo: velikim Nemcem ni vstregel, ker oni hočejo nemško državo, Slovane pa je tudi žalila himna na „nemško kulturo“. Poljska „Gaz. Narodova“ pravi, naj bi cislajtanski minister na ustavo prisegal, a ne na nemško kulturo. Kultura (omika) je občno blago, a ne nemško; kakor francozke, laške kulture ni, tako

tudi ni nemške kulture, ako se pod nemško kulturo ne mislijo uradniki, kteri v šoli in v uradnijah narode ponemčujejo."

Česko. — Narodnih shodov je pri nas čedalje več. 2. dne t. m. se je v taboru „na Šaldah" zbralo čez 6000 ljudí; zabavali so se s petjem in godbo. Brezštevilni so bili klici na slavo koroni sv. Vaclava in zgodovinskemu pravu. 8 vladnih komisarjev je bilo pričujočih.

Ogersko. Iz Pešta. Obravnava nove rekrutne postave se je začela v deželnem zboru. Poslanec Madarasz, eden izmed prvakov levičnikov, je zavrgel vso to postavo, češ, da po njej pogine Ogerska. Poslanec Pataj trobi v isti rog, rekši: „kaj morebiti mislite, da je Bog Magjara zato vstvaril, da pod tujo komando gré v vojsko?" Klapka, glasoviti kolovodja puntarske armade 1848. leta in takrat zakleti sovražnik Avstrije, zdaj pa Pavel iz Savla, branil je pa novo postavo tako-le: „Bili so časi, ko tudi jez sem z vso silo delal na to, da Avstrija pogine; zdaj drugače mislim. Tisti dan, ko je bil kralj naš kronan in je prisegel na vstavo našo, sem se podvrgel volji narodovi. Ravnati se moramo po okoliščinah časa in če nismo prejeli najboljega, moramo sprejeti saj kar je dobro. Jez sem želel, da bi se bil stalni armadi dal ogerski značaj; al na Dunaji nočejo edinstva armade v poskušnjo dvalizma djati, in zato sprejmem osnovano postavo za zdaj, trdno prepričan, da iz te podlage bode sčasoma izcvela ogerska armada. Ako bi ta postava ne veljala le za 10 let, ne bi jej pritrdil za nobeno ceno, — al pod tem pogojem jo sprejmem, kajti v 10 letih utegnejo priti ugodnejši in boljši časi za nas (gromoviti dobro-klici)." — Magjari so vse dobili, kar koli so hoteli in vendar jim je vse le — „figa", kakor preprosti Slovenec pravi. Da je Klapki nova brambovska postava le začasna (provizorna), kdo bi se čudil, kdor delovanje Klapkovo pozná. Kakor so o Saturnu mislili, da žrè svoje otroke, tako bode tudi dvalizem sam sebe požrl; napihoval se bode tako dolgo, da poči!

Srbija. Iz Belega grada. 28. dne u. m. zjutraj ob 6. uri so vstrelili 14 hudodelcev, ki so bili krivi umora kneza Mihajla. Poleg dolge jame, ki jim je bila skopana za grob, so bili obsojenci na kole privezani, dokler jih niso zaporedoma puške zadele. Mnogo naroda se je sešlo na prostoru krvave sodbe; pri vsakem strelu je množica preklela hudodelnika, ko je črno dušo izpustil.

Rim. Po najnovejšem izkazku se je v veliki noči štelo v Rimu 217.378 prebivalcev, tedaj za 1805 več memo lani. V Rimu biva 29 kardinalov, 28 škofov, 1372 duhovnov in klerikov, 799 bogoslovcev v seminiščih; v samostanih (kloštrih) je 2947 minihov in 2191 nun; vse duhovščine je 7366, in sicer 2228 svetne, 5138 pa samostanske. Druzih, neduhovnih prebivalcev šteje Rim 189.740, in sicer 97.441 možkih, 92.299 pa žensk. Družin (familij) je 42.076, in to je nenavadno ugodna razmera za socijalno življenje. Dalje živí v Rimu vojakov 10.738, 326 možkih in 41 žensk v pregnanstvu. Nekatoličanov je 488, judov 2394, judinj 2208. — Začetnih ljudskih šol je za fante 40, ktere obiskuje 6690 učencev, ki ne plačujejo šolskega denarja, 3815 pa tacih, kteri plačujejo, — dekliške šole pa obiskuje 9199 učenk, ki ne plačujejo šolskega denarja, 2661 pa tacih, ki ga plačujejo. V začetne ljudske šole hodi tedaj 25.917 otrok. Za više znanosti je v Rimu vseučilišče, licéj papeževega seminišča, kolegij „di propaganda fide", gimnazija pri sv. Mariji „della Pace", kolegij pri sv. Tomažu „sopra Minerva", kolegij pri sv. Bonaventuri in pa tehnika geodezije in ikodometrije. V te više šole hodi 3.552 mladenčev.

Gospodom obiskovalcem prvega slovenskega tabora!

Tistim gospodom obiskovalcem 1. slovenskega tabora, kteri pridejo iz Ljubljane, iz Celja, iz Maribora, iz Zagreba in pa iz Čakovca, dalo je slavno c. k. priv. južno železniško društvo to polajšanje, da se jim bodo davale 7., 8. in 9. avgusta karte za vožnjo v postajo Ormuž (Station Friedau), in 9., 10. in 11. avgusta za vožnjo iz Ormuža nazaj tje, kjer so vstopili, za polovico navadne cene. Tisti gospodje obiskovalci pa, kteri bi v medpostajah vstopili, dobijo lahko po dotičnih načelnikih postáj (Stations-Chefs) tudi za polovico navadne cene karte za sem in nazaj od poprej imenovanih postaj (iz Ljubljane, Celja itd.). Samo, da te karte veljajo le za vožnjo v Ormuž in iz Ormuža tje, kjer je kdo vstopil. Taka karta bi, ako bi kdo pri kteri drugi postaji izstopil, ob vso veljavo prišla.

Pogovori v taboru se začnejo ob treh popoldne. *)

V Ljutomeru 1. avgusta 1868.

Odbor za 1. slov. tabor.

*) Odbor veljavnih mož v posebno natisnjenem razglasu kliče rojake z navdušeno besedo v ta tabor ter pravi: „Pridite vsi, kolikor je koli mogoče, in kdor koli od doma more. — Samo ako nas bo jezera in jezera pod milim nebom zbranih, bodo imeli naši sklepi veljavnost pri visoki vladi in bo ona na-nje gledala. — Še enkrat Vam kličemo: na noge slovenski možje, ako vam je še kaj mar za stare pravice! Pride naj vsak, bodi-si kmet (želar), nagornjak ali vincar. Samo če bomo iz vseh stanov združeni kaj sklepali in sklenili, potem bomo kaj dosegli, da nam bo boljše šlo, nego zdaj! Na noge toraj! Zdramimo in zbudimo se iz svojega tako rekoč mrtvaškega spanja! Pomagajmo si sami! kajti ako si ne bomo sami pomagali, nam ne bo nihče na tem svetu pomagal. Nihče iz nobene hiše vseh vesnic, posebno ormuškega, ljutomerskega in gornje-radgonskega okraja ne sme 9. avgusta 1868 popoldne v Ljutomeru manjkati!"

Kursi na Dunaji 4. avgusta.

5% metaliki 58 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 111 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 62 fl. 75 kr.	Cekini 5 fl. 93 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 2. avgusta 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. — — banaške 5 fl. 75. — turšice 3 fl. 40. — soršice 3 fl. 90. — rži 3 fl. —. — ječmena 2 fl. 30. — prosa 3 fl. —. — ajde 2 fl. 60. — ovsa 2 fl. — — Krompir 1 fl. 20.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 29. julija 1868: **19. 9. 86. 2. 77. 72. 54. 63. 31. 36.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 12. avgusta.

Odgovorni vrednik **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.